

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 679/2014-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. októbra 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Sergeja Kohuta predbežne prerokoval sťažnosť Ing. E. P., zastúpeného B. s. r. o., vo veci namietaného porušenia čl. 17 ods. 1, 2 a 6 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 5 ods. 1 písm. e) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Tdo 12/2014 a jeho uznesením z 13. mája 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. E. P. **o d m i e t a** ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. augusta 2014 osobne do podateľne doručená sťažnosť Ing. E. P. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 17 ods. 1, 2 a 6 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 5 ods. 1 písm. e) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Tdo 12/2014 a jeho uznesením z 13. mája 2014.

Zo sťažnosti vyplýva, že uznesením vyšetrovateľa z 24. augusta 2012 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie pre prečin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) Trestného zákona za to, že v nákupnom centre skonzumoval dva kusy syra v hodnote 1,67 € a 1,58 €, jedno balenie hrozna v hodnote 0,24 € a následne chcel odísť bez zaplatenia skonzumovaného tovaru, pričom bol zadržaný. Spôsobil tým celkovú škodu 3,49 €. Konal tak napriek tomu, že 16. mája 2012 na inom mieste spáchal priestupok proti majetku, za čo mu bola uložená pokuta 10 €. Uznesením Okresnej prokuratúry Bratislava II (ďalej len „prokurátor“) z 15. januára 2013 bolo trestné stíhanie voči sťažovateľovi zastavené pre nepríčetnosť, a to na základe znaleckého posudku dvoch znalcov.

V nadväznosti na dôvody zastavenia trestného stíhania podal prokurátor 4. februára 2013 na Okresnom súde Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) návrh na uloženie ústavného ochranného psychiatrického liečenia. Uznesením okresného súdu sp. zn. 5 Nt 4/2013 z 23. mája 2013 bolo sťažovateľovi uložené ústavné ochranné psychiatrické liečenie. Uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Tos 101/2013 z 10. septembra 2013 bola sťažnosť podaná sťažovateľom proti uzneseniu okresného súdu zamietnutá ako nedôvodná.

Sťažovateľ podal proti uzneseniu krajského súdu z 29. novembra 2013 dovolanie, ktoré odôvodnil tým, že napadnuté uznesenie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku, resp. na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia, ako aj tým, že bolo uložené ochranné opatrenie, hoci na to neboli splnené zákonné podmienky [(dovolacie dôvody podľa § 371 ods. 1 písm. i) a j) Trestného poriadku]. Sťažovateľ konkrétne namietal, že ustanovenie § 73 ods. 1 Trestného poriadku nevyhnutne vyžaduje pre uloženie ochranného liečenia, aby pobyt obvineného na slobode bol nebezpečný, pričom na naplnenie tejto podmienky nepostačuje nekonkrétny záver znalca, podľa ktorého pobyt sťažovateľa na slobode „*môže byť za určitých okolností nebezpečný*“. Namietal tiež, že všeobecné súdy nedostatočne prihliadali na podstatu a zmysel obmedzovaných základných práv a slobôd sťažovateľa, t. j. nevhodne aplikovali test proporcionality.

Po podaní dovolania bol nariadený výkon právoplatne uloženého ochranného liečenia a sťažovateľ bol 20. februára 2014 hospitalizovaný v Psychiatrickej nemocnici(...), kde sa dosiaľ proti svojej vôli nachádza a vykonáva liečbu.

Na účely rozhodnutia o dovolaní nariadil najvyšší súd verejné zasadnutie, ktoré sa konalo 16. apríla 2014 a bolo odročené na neurčito na získanie vyjadrenia ošetrojúceho lekára sťažovateľa. V podanom vyjadrení z 28. apríla 2014 sa konštatuje, že sťažovateľ spolupracuje, liečba prebieha bez komplikácií, a čo sa týka aktuálneho zdravotného stavu sťažovateľa, vyjadrenie odkazuje len na znalecké posudky, teda k aktuálnemu zdravotnému stavu sťažovateľa sa zdravotnícke zariadenie zjavne nevedelo vyjadriť. Rovnako sa nevedelo vyjadriť ani k dĺžke liečby, resp. odkázalo na prípadné budúce možné rozhodnutie okresného súdu v rámci vykonávacieho konania. Následne uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tdo 12/2014 z 13. mája 2014 (prijatým na neverejnom zasadnutí) bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté.

Sťažovateľ považuje obmedzenie svojej osobnej slobody za zásadne rozporné s princípom proporcionality. Všeobecné súdy nedostatočne zohľadnili, že samotní znalci formulovali svoje závery len podmienne tak, že pobyt sťažovateľa na slobode by mohol byť „za určitých okolností“ nebezpečný, ale žiadne takéto „určité okolnosti“ znalci v znaleckom posudku popísať nevedeli. Závery znalcov neboli teda formulované jednoznačne tak, že pobyt sťažovateľa na slobode je nebezpečný. Paradoxne, ani v rámci liečenia zdravotnícke zariadenie, v ktorom sťažovateľ liečbu aktuálne vykonáva, nepopísalo jeho zdravotný stav a odkázalo iba na znalecký posudok pochádzajúci ešte z roku 2012. Závery, ktoré všeobecné súdy urobili na základe takto podmienených odborných lekárskeho názorov, v kontexte obmedzenia osobnej slobody považuje sťažovateľ z hľadiska princípu proporcionality za zjavne neodôvodnené, arbitrárne a neudržateľné z pohľadu čl. 17 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. e) dohovoru.

Okresný súd a krajský súd vychádzali zo záverov znaleckého posudku, v ktorom znalci apriórne navrhli uloženie ústavnej liečby, hoci sťažovateľ nikdy nebol psychiatricky liečený a znalci práve v tom, že sťažovateľ ešte nikdy nebol psychiatricky liečený, videli tú

okolnosť, pre ktorú mu treba nariadiť nie ambulantnú, ale priamo ústavnú liečbu. Vychádzali z toho, že by sťažovateľ nespolupracoval, hoci pre tento záver nemali žiadnu konkrétnu oporu. Sťažovateľ v tejto súvislosti poukazuje na vyjadrenie zdravotníckeho zariadenia z 28. apríla 2014, podľa ktorého pri liečbe spolupracuje. Aj tieto závery sú v zásadnom rozpore s princípom proporcionality.

V čase rozhodovania okresného súdu (23. mája 2013), resp. krajského súdu (10. septembra 2013) sa vychádzalo len zo znaleckého posudku, pričom odvtedy žiadne iné odborné posúdenia zdravotného stavu sťažovateľa spracované neboli. Zdravotnícke zariadenie vychádzalo z tohto znaleckého posudku ešte aj v dovolacom konaní, keď podalo vyjadrenie na požiadanie najvyššieho súdu. Sťažovateľ považuje v tejto súvislosti za mimoriadne dôležité, že od spáchania skutku (24. augusta 2012) až do dodania do výkonu ústavného liečenia (20. februára 2014), t. j. počas 546 dní sa nedopustil žiadneho konania predvídaného znalcami. Záver najvyššieho súdu o tom, že sťažovateľ bol v minulosti súdne trestaný, nemá preto žiadnu relevanciu. Jednak ide o tresty už vykonané, resp. o zahladené odsúdenia, ale tiež relevantná je len skutočnosť, či je pobyt na slobode skutočne nebezpečný, alebo by len mohol takým byť za istých nespresnených okolností.

Podľa názoru sťažovateľa nebolo jednoznačne preukázané, že trpí duševnou chorobou, pretože toto bolo konštatované len jediným znaleckým posudkom bez ďalšej objektivizácie, a to najmä v kontexte odborných vyjadrení MUDr. B. a MUDr. M. Nebolo preukázané jednoznačne ani to, že by duševná choroba bola takého stupňa, ktorý by nevyhnutne vyžadoval nútené obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa. Napokon ako nedostatočný sa javí záver o potrebe obmedzenia osobnej slobody sťažovateľa z hľadiska trvania tejto choroby, keďže od spáchania skutku do nastúpenia liečby uplynulo 546 dní bez akejkoľvek recidívy daného správania. Neadekvátne je aj to, že namiesto miernejšieho spôsobu (liečenia ambulantnou formou) všeobecné súdy nariadili ústavnú formu ochranného liečenia.

Sťažovateľ navrhuje vydať tento náález:

1. *Základné právo sťažovateľa Ing. E. P. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení so základným právom na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 6 ústavy a právom na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. e) dohovoru uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. mája 2014, sp. zn. 3 Tdo 12/2014, a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý mu predchádzal, porušené bolo.*

2. *Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. mája 2014, sp. zn. 3 Tdo 12/2014, sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.*

3. *Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť sťažovateľovi Ing. E. P. primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000,- EUR a to do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.*

4. *Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť sťažovateľovi Ing. E. P. náhradu trov právneho zastúpenia na účet jeho právneho zástupcu, vrátane DPH, do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu. (...)*

II.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tdo 12/2014 z 13. mája 2014 vyplýva, že ním bolo podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietnuté dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 3 Tos 101/2013 z 10. septembra 2013. Najvyšší súd požiadal zdravotnícke zariadenie, v ktorom sťažovateľ vykonával liečbu, o podanie správy. Zo správy vyplýva, že sťažovateľ nastúpil liečbu 20. februára 2014, pri liečbe formálne spolupracuje a doterajší priebeh liečby je bez väčších komplikácií. Nie je možné vyjadriť sa k predpokladanej dobe liečenia, avšak je plánové podanie návrhu na zmenu ústavnej psychiatrickej liečby na ambulantnú asi po troch mesiacoch liečby pri bezproblémovom priebehu hospitalizácie.

Podľa názoru najvyššieho súdu sťažovateľ videl podstatu uplatnených dovolacích dôvodov v tom, že konajúce súdy nesprávne, resp. nedostatočne vyhodnotili skutočnosť, či jeho pobyt na slobode je nebezpečný. Podľa ustálenej judikatúry nebezpečnosť pobytu

páchateľa činu inak trestného na slobode nemožno vždy vyvodzovať iba z konania, ktoré v danom prípade vykazuje znaky trestného činu. Pre záver o pravdepodobnosti možného opakovania konania inak trestného sa musí zisťovať aj stupeň duševnej poruchy páchatel'a, príp. jeho doterajšie recidivistické prejavy, ktoré môžu vytvárať stav nebezpečenstva pre spoločnosť pri ponechaní takéhoto páchatel'a na slobode. Samo odporúčanie znalcov – lekárov či je, alebo nie je vhodné páchatel'ovi protiprávneho činu uložiť ochranné liečenie, nie je dostatočným podkladom na rozhodnutie súdu o tejto otázke. Také rozhodnutie môže súd vydať až na základe zhodnotenia všetkých dôkazov prichádzajúcich do úvahy. Zavádzajúce a nepresné je preto tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého ochranné liečenie mu bolo uložené výlučne na základe podmieneného vyjadrenia znalca, že jeho pobyt na slobode by mohol byť nebezpečný len za určitých okolností, nedostatočnej znaleckej špecifikácie jeho duševného ochorenia a znalcom vyjadrenej obavy, že by sa na slobode mohol opakovane dopustiť priestupku alebo trestného činu s výškou škody cca 3,49 €. Konajúce súdy sa pri rozhodovaní o uložení ochranného liečenia iste primárne riadili výsledkami vyšetrenia duševného stavu sťažovateľa, u ktorého zistili, že trpí psychickou poruchou, čo je vážna duševná porucha, ktorá sa vyvíjala neliečená dlhšiu dobu, ale rozhodovali aj v kontexte informácie z odpisu registra trestov a ostatných dôkazov, okrem iného i z informácie riaditeľky centra, v ktorom sťažovateľ žije. Obavu, že by sa sťažovateľ v budúcnosti dopustil konania s výškou škody cca 3,49 €, nemožno zužovať len na ostatnú protiprávnu činnosť. Sťažovateľ sa trestnej činnosti v podstate dopúšťa nepretržite od roku 1967. Dosiaľ bol 11-krát súdne trestaný. Duševné ochorenie – psychóza – bolo ustálené vyšetrením nad akúkoľvek pochybnosť, stupeň ochorenia je daný tým, že ide o vážnu duševnú poruchu, ktorá sa vyvíjala dlhú dobu, a spôsob života sťažovateľa, ako aj jeho recidivujúce porušovanie zákonom chránených záujmov páchaním trestnej činnosti svedčí o jeho nebezpečnosti pre spoločnosť v prípade, že nebude jeho ochorenie liečené. Forma liečby – ústavná či ambulantná – bude závisieť od toho, ako sťažovateľ na liečbu bude reagovať.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa názoru ústavného súdu treba argumentáciu najvyššieho súdu v spojení s argumentáciou krajského súdu považovať za dostatočnú a presvedčivú. Nejaví sa ako arbitrárna či zjavne neodôvodnená. Na tomto zásadnom závere nemôže nič meniť okolnosť, že sťažovateľ má na vec odlišný názor. Táto okolnosť sama osebe totiž nemôže znamenať porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru.

Ústavný súd poukazuje v súvislosti s námietkami sťažovateľa na výpoveď znalca MUDr. E. J. (uvádzané z uznesenia krajského súdu sp. zn. 3 Tos 101/2013 z 10. septembra 2013), podľa ktorého sťažovateľ trpí psychotickou poruchou, ktorá sa pravdepodobne vyvíjala už dlhšiu dobu, pričom ide o dosť vážnu duševnú poruchu, ktorá ovplyvňuje viaceré psychické funkcie. Na tomto základe bolo potrebné dospieť k záveru, že čo sa týka spáchaného skutku, nebola rozpoznávacía a ovládacia zložka konania sťažovateľa zachovaná. Vzhľadom na to, že sťažovateľ dosiaľ neabsolvoval nijakú formu liečenia, bolo potrebné navrhnúť ochranné psychiatrické liečenie v ústavnej forme. Za určitých okolností by sťažovateľ mohol byť spoločensky nebezpečný, čím sa majú na mysli prípadné impulzívne, nepredvídateľné reakcie. Pokiaľ ide o otázku dĺžky času, ktorý uplynul od

vyšetrenia sťažovateľa, resp. od podania návrhu prokurátora, znalec uvádza, že mohlo dôjsť k prechodnému zlepšeniu stavu, avšak vzhľadom na chronický charakter ochorenia takéto výkyvy sú možné pravdepodobne bez toho, aby niečo menili na znaleckých záveroch. Bez liečenia nie je prognóza do budúcnosti dobrá, je potrebné nastavenie sťažovateľa na liečbu a na dlhodobejšie užívanie liekov, čo by mohlo viesť k čiastočnému zlepšeniu jeho stavu. V súvislosti so stanoviskom obhajcu sťažovateľa znalec uviedol, že sťažovateľ môže byť pre spoločnosť nebezpečný v prípade pocitov údajných krívd, čo môže viesť k agresivite a ku kverulačnému správaniu. Riziko protispoločenského správania pri takomto druhu psychickej poruchy je dosť značné. Sťažovateľ je nekritický k svojmu stavu, nepovažuje sa za duševne chorého, a preto pri ambulantnej forme liečenia by bola otázka jeho spolupráce sporná. To je dôvod, pre ktorý bola navrhnutá ústavná forma liečenia s tým, že bude možné následne pokračovať v liečení ambulantnou formou.

Uvedené vyjadrenia znalca možno považovať za dostatočné na vyvrátenie uplatnenej argumentácie sťažovateľa.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. októbra 2014